

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Liberia 2015–2016

I. SAMMANFATTNING

Liberia är fortfarande djupt påverkat av de brutala inbördeskrigen mellan 1989 och 2003 liksom av ebolautbrottet 2014 som påverkat infrastruktur, institutionsutveckling, utbildning, sjukvård och utbildning. Betydande brister förekommer i fråga om respekten för mänskliga rättigheter. Åtgärder vidtogs dock för att förbättra situationen av de mänskliga rättigheterna, rättsstatens principer och demokratin.

Många krigsförbrytare har ännu inte straffats och flera innehar inflytelserika politiska positioner.

Kvinnors och hbtq-personers rättigheter, skadliga traditionella sedvänjor, frihetsberövande utan rättegång, bristfälligt rättsväsende, utbredd fattigdom och bristande rätt till hälsovård och skolgång är bland de största utmaningarna i Liberia. På samtliga områden försvåras arbetet av korruption och straffrihet som genomsyrar stora delar av samhället.

Sexuellt och könsbaserat våld är vanligt förekommande i Liberia. Antalet våldtäkter inklusive gruppvåldtäkter är alarmerande högt. Ofta drabbas minderåriga flickor och mycket få fall leder till fällande domar enligt FN-studien ”*Addressing Impunity for Rape in Liberia*” 2016. Uppföljning i form av vård är bristfällig, i synnerhet på landsbygden. Ansatser har gjorts, tillsammans med det internationella samfundet, för att minska det sexuella och könsbaserade våldet bland annat genom speciella center där kvinnor kan få stöd och genom bildandet av speciella polisstyrkor.

Kvinnlig könsstympning utförs i de flesta regioner och frågans kulturella och politiska känslighet gör att insatser försummas av politiker, i synnerhet i perioder av annalkande val.

Straffriheten för traditionella ledare och inflytelserika män är hög då varken polisen eller domstolar i tillräcklig grad lagför de brott som begås.

Polisen har inte resurser att utföra sitt arbete på ett värdigt sätt. Poliser gör sig ofta skyldiga till övervåld, utpressning och godtyckliga frihetsberövanden. Antalet fängslade utan rättegång är mycket högt och drabbar ofta fattiga. Detta beror bland annat på korruption, otillräcklig logistik samt bristande bemanning och närvaro vid rättegångar. Förhållandena i fängelserna har förbättrats något, men är fortfarande gravt undermåliga.

Skolgången är enligt lag kostnadsfri och obligatorisk upp till nionde klass. Det förekommer att avgifter och bidrag avkrävs föräldrarna, vilket medför att antalet barn inskrivna i skolan är lågt, i synnerhet för flickor.

Hälsovården är undermålig och många på landsbygden saknar tillgång till grundläggande vård. Barn- och mödradödlighet är hög mycket på grund av brist på kvalificerad mödravård. Flera sjukdomar som får dödlig utgång härstammar från bristande sanitet och skulle kunna förebyggas med relativt små medel. Ebolautbrottet ledde till att andra sjukdomar försumrades.

Att vara homosexuell är i sig inte olagligt i Liberia, men däremot att praktisera samkönat sex. Homosexualitet är inte allmänt accepterat i samhället och hbtq-personer stigmatiseras.

I. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

En princip för god samhällsstyrning

Framsteg, om än små, har gjorts i utvecklingen av rättsstatens principer. Arbetet har underlättats av investeringar i rättsväsendet från det internationella samfundet sedan slutet av konflikten 2003. Det långa inbördeskriget påverkade infrastrukturen inom rättsväsendet och säkerhetstjänsten samt förtroendet för den offentliga sektorn.

Det traditionella rättsväsendet och informella mekanismer utgör ofta grunden för att uppnå rättvisa och lösa dispyter på landsbyggen. Informella domstolar är erkända i Liberias konstitution och vissa framsteg har gjorts i

försök att skapa samverkan mellan formella och informella domstolar på lokal nivå. Det finns dock brister i båda. Det formella systemet ska vara självständigt, men korruption och påtryckningar underminerar dess neutralitet och påverkar domsluten. Det informella systemet påverkas också ofta av inflytelserika lokala mäns intressen vilket leder till att kvinnor och marginaliserade grupper diskrimineras vilket bland annat uppmärksammats i dialogen i FN:s universella granskningsmekanism (UPR) avseende Liberia 2015. De parallella rättssystemen leder även till att vissa brott faller mellan stolarna.

Väntan på rättslig prövning är lång. Ett betydande problem är den stora andel människor i fängelser som är frihetsberövade utan rättegång. Det händer att individer sitter i fängelse i flera år utan att få tillgång till rättegång, längre än vad straffet för deras påstådda brott anger. Detta beror bland annat på otillräcklig tillgång till rättssalar och underbemanning i dessa men också på korruption, ineffektivitet och brist på logistiska resurser enligt Amnesty International.

Den utbredda korruptionen inom rättsväsendet leder, vilket bland andra Human Rights Watch påpekar, till att människor som lever i fattigdom har mindre möjlighet att få rättvisa än andra.

Trots vissa framgångar är bristerna rörande rättssäkerhet och respekt för mänskliga rättigheter bland de största utmaningarna för fred och säkerhet i landet.

Kunskapen om individuella rättigheter och sätt att säkra dem är låg vilket innebär att rättsstridiga handlingar av auktoriteter kan passera. Genom ett flertal upplysningskampanjer ökar dock medvetenheten i samhället och högre krav ställs. Mänskliga rättigheter blir i allt högre grad en del i myndighetsberedningar.

Straffriheten är utbredd i Liberia. Få statliga företrädare åtalas eller fälls för brott. När en tjänsteman fälls tar den juridiska processen att verkställa domen mycket lång tid. Medlemmar av hemliga sällskap, som Poro och Sande, döms sällan för brott som kidnappning, tvångsinitiering, påtvingad könsstympning och ritualmord. Detta beror bland annat på att dessa frågor anses mycket kulturellt känsliga och att inflytelserika politiker och traditionella ledare kan vara inblandade enligt FN-studien ”*An assessment of Human Rights Issues Emanating from Traditional Practices in Liberia*” 2015. Offer

för våldtäkt har rätt till en snabb rättegång, men detta medges sällan. Mycket få våldtäktsfall går till domstol och ännu färre leder till fällande domar.

Polis och beväpnade styrkor har undsluppit straff för användandet av övervåld och ofta har sådana fall lösts internt vilket uppmärksammas i amerikanska utrikesdepartementets rapport om mänskliga rättigheter i Liberia 2015. Korruptionen inom poliskåren är ett stort problem. Frihetsberövanden och utpressning på gatan sker relativt ofta och drabbar ofta fattiga enligt Human Rights Watch. Låg lön för statstjänstemän, bristande arbetsträning och låg ansvarighet inför lagen bidrar till korruption och strafffrihet. Detta påverkar förtroendet för rättsväsendet och tron på möjligheten att uppnå rättvisa. Det ökar också risken för att människor tar lagen i egna händer i form av medborgargarden och lynchmobbar. Att brott inte straffas tenderar också att leda till utbredning av brott, i synnerhet sexuellt och könsbaserat våld, enligt FN:s kartläggning ”*Addressing Impunity for Rape in Liberia*” från 2016.

Presidenten har satt ihop en arbetsgrupp som inkluderar Liberias Anti-korrupsions kommitté (LACC) och Justitieministeriet för att följa upp Allmänna revisionskommitténs (GAC) rapportering om korruption. Detta har bland annat lett till en pågående utredning av representanthusets före detta talman, Alex Tyler, som anklagas för korrupsionsbrott relaterat till koncessionsrättigheter till ett brittiskt gruvföretag, enligt Global Witness 2016.

Den åtalade har rätt till advokat och tillgång till bevisningen emot dem och rätt att bli informerade om vad de är anklagade för. Dessa rättigheter säkerställs inte helt.

Straffbarhetsåldern är 16 år, men okunskap om lagen har lett till att minderåriga har åtalats och behandlats som vuxna i rättssystemet samt suttit fängslade med vuxna enligt amerikanska utrikesdepartementets rapport om mänskliga rättigheter.

Tillstånd för anskaffande av mark blir ofta kontroversiella och kan innefatta korruption och missbruk av personliga landrättigheter. Insynen i hur företagen följer de mänskliga rättigheterna är låg och det finns begränsat intresse från regeringen att förändra detta enligt FN. Rapporter har presenterats om att byinvånare som motverkat en framtvingad försäljning av

mark tvingats ge efter, efter påtryckningar av beväpnad polis som betalats av företagen, enligt Global Witness 2016.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Landets maktindelning har tre separata grenar: den lagstiftande, den verkställande och den dömande. År 2014 utgjorde kvinnor 30 procent av statsråden och två av fem medlemmar av Högsta domstolen var kvinnor. Av de 30 medlemmarna i senaten finns det tre kvinnliga senatorer, medan det finns sju kvinnliga företrädare av de 73 ledamöterna i representanthuset.

Allmänna val och presidentval hålls vart sjätte år. Liberia har haft två val efter kriget, 2005 och 2011. Under valet 2011 fanns det rapporter om våld och anklagelser om valfusk. Val till president och representanthuset hålls i oktober 2017.

Det finns 22 registrerade politiska partier i landet. Framsteg har gjorts i demokratiseringsprocessen sedan 2005 och utrymmet för civilsamhället och politiska partier har generellt ökat.

I praktiken är regeringen och makten relativt koncentrerad till en elit av informella nätverk. Politik som drivs av inflytelserika män är fortfarande dominerande på lokal nivå och personer aktiva under inbördeskrigen fortsätter ha prominenta positioner inom politiken.

Decentraliseringsprocesser är påbörjade, men fortfarande är makten koncentrerad till Monrovia. Sannings- och försoningskommissionens rekommendationer har inte genomförts. De som utfört krigsbrott har fortfarande inte åtalats enligt Amnesty International. Samtidigt har det så kallade Palava Hut-programmet initierats för att främja försoning och lösa konflikter på gräsrotsnivå. Amnesti är tillåtet för mindre fall men inte för allvarigare brott som våldtäkt och mord. Valet 2017 kommer innebära ett maktskifte, då Ellen Johnson Sirleaf lämnar efter två mandatperioder som president.

Det civila samhällets utrymme

Sett till befolkningsmängd så finns det ett högt antal inhemska och internationella civilsamhällsorganisationer som arbetar inom flera sektorer i

samhället. Regeringen begränsar inte deras aktiviteter men använder ett registreringssystem med motiveringen att sälla bort oseriösa organisationer. Några organisationer har påpekat att registreringskraven är för hårda och att det finns möjlighet för regeringen att missbruka systemet för att motarbeta oönskade organisationer. Civilsamhällsaktörer konkurrerar om mestadels små projekt- eller aktivitetsinriktade bidrag. Få mottar basstöd och långsiktigt stöd som möjliggör ett fokus på långsiktigt arbete. Majoriteten av nationella civilsamhällsorganisationer har begränsad närvaro utanför Monrovia, vilket väcker frågor om deras möjlighet att representera befolkningen på landsbygden. Kritik har förekommit om organisationernas bristande engagemang och effektivitet samt att de lägger för stort fokus på att hitta finansiering.

Ebolautbrottet visade på vikten av att stärka lokala samhällen och skapade ett tillfälle för ökat deltagande. Liberias utvecklingsstrategi, *Agenda for Transformation*, framhäver också vikten av ett starkt civilsamhälle. I praktiken är dock civilsamhällets inblandning i regeringens policyframställning och implementering ytlig. Detta visar på kapacitetbrist från båda sidor, snarare än medvetna försök att exkludera civilsamhället. Faktorer såsom fattigdom, analfabetism och isolering av landsbygden begränsar civilsamhällets möjlighet att arbeta mot korruption och för ekonomiska och sociala rättigheter.

Det finns en grad av själv censur bland civilsamhällsorganisationerna och de kritiska rösterna anses minska vilket förstärks av finansiella brister hos flera civilsamhällsorganisationer. Organisationer som främjar hbtq-rättigheter får ofta sina rättigheter inskränkta enligt Sida-studien ” *The Rights of LGBTI People in Liberia*”, 2014.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Liberias konstitution förbjuder tortyr. Klagomål har framförts om polisbrutalitet och vårdslöshet från polis och säkerhetspersonal, i synnerhet relaterat till utpressningsförsök från polisen på gatan enligt amerikanska utrikesdepartementet. Liberias nationella polis har ökat sitt fokus på undersökningar av sådana fall.

Förhållandena på fängelserna är undermåliga. De är ofta överfyllda och underbemannade, med hög risk för sjukdomsspridning och nedsatt mental hälsa. Basala förnödenheter såsom mat, sovplatser och mediciner är otillräckliga.

Övergrepp som har sin grund i traditionella föreställningar och rättsskipning (*sassynwood*) är relativt vanligt förekommande. Hemliga sällskap utför handlingar som olaga frihetsberövande, sexuell exploatering och tortyr. Dessa drabbar främst människor som lever i fattigdom enligt FN-studien ”*An Assessment of Human Rights Issues Emanating from Traditional Practices in Liberia*, 2015”. Det finns inga rapporter om utomrättsliga avrättningar eller politiskt motiverade försvinnanden. Det har förekommit att individer som har innehaft skadlig information om högt uppsatta tjänstemän döats, men det finns inga bevis för att mordet ska ha varit sanktionerat av staten eller dess representanter.

Dödsstraff

Liberia signerade tilläggsprotokollet om dödsstraffet avskaffande år 2005, men återinförde straffet år 2008 i ett försök att bemöta den höga brottsligheten, i synnerhet ökningen av beväpnade rån. Barn under 18 år kan inte dömas till döden och dödsstraffet kan endast verkställas sanktionerat av presidenten. Inga avrättningar har skett och i praktiken finns det ett *de facto* moratorium av dödsstraffet sedan 2005 när Liberia signerade tilläggsprotokollet.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Trots att godtyckliga frihetsberövanden är förbjudet enligt lag, sker det relativt frekvent. Polisbrutalitet, utpressning och frihetsberövanden på otillräckliga grunder är vanligt förekommande. Rörelsefriheten är lagstadgad och generellt respekterad. Det rapporteras att personer på resa ofta utsätts för godtyckliga genomsökningar och utpressning vid icke-auktoriserade kontrollstationer.

Spridandet av ebolaviruset ledde till tillfälliga restriktioner av rörelsefriheten då landsgränserna stängdes och vissa områden sattes i karantän.

Kidnappningar utförda av hemliga traditionella sällskap förekommer.

Häxanklagelser leder ofta till utomrättsliga och grymma straff. Kvinnor och barn faller störst risk att bli anklagade. Det finns stora brister i regeringens hanterande av dessa problem vilket bland annat uppmärksammas i FN-

rapporten ”*An Assessment of Human Rights Issues Emanating from Traditional Practices in Liberia*, 2015”.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Yttrande- och pressfriheten är relativt respekterad i Liberia. På flera populära radioprogram vädrar medborgarna sin kritik och åsikter om de flesta ämnen. Det finns en oro att detta utrymme ska minska vid UNMIL:s tillbakadragande och när valet närmar sig och det finns begränsningar av friheterna. Radiostationer har stängts ner och journalister har anhållits och blivit bestraffade med dryga böter baserat på olika anklagelser, såsom obetald skatt och förtal, enligt Human Rights Watch. Straffens lagliga grund är tveksam och misstankar om bakomliggande politiska motiv är vedertagna. De höga böterna har lett till självcensur bland flera journalister med låg inkomst. Regeringens presstöd är begränsat och det finns uppgifter om att journalister tar emot pengar för att skriva fördelaktiga artiklar. Det finns en allmän kunskapsbrist om rätten att få tillgång till information och upplysningskampanjer utförs.

Inga restriktioner på internet från regeringen har rapporterats. Dock har en mycket liten del av befolkningen tillgång till internet.

Liberia föll fyra platser från en redan låg placeringen på 2016 års index från Reportrar utan gränser till plats 93.

Mötes- och föreningsfrihet

Liberias konstitution garanterar mötes- och föreningsfrihet och detta är generellt sett respekterat av regeringen. Det finns en lag som kräver demonstrationstillstånd och det finns fall där demonstrationer nekats tillstånd på godtyckliga grunder.

Det är vanligt med både spontana och planerade demonstrationer. Dessa blir lätt våldsamma, ofta relaterat till övervåld från polisen.

Religions- och övertygelsefrihet

Religions- och övertygelsefrihet råder generellt. Ett förslag om ändring i konstitutionen som skulle definiera Liberia som en kristen stat ledde till diskussioner och spänningar. Regeringen visade tydligt att de var emot förslaget.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Arbetslösheten, i synnerhet i den formella ekonomin, är hög. Majoriteten av de med avlönat arbete är verksamma inom den informella ekonomin, främst inom jordbruk, skogsbruk, fiske och detaljhandel. Den generella arbetslösheten är större bland kvinnor, som oftare är sysselsatta i den informella ekonomin än män. Kvinnor står enligt ILO för majoriteten av den småskaliga produktionen och handeln på landsbygden.

Hög arbetslöshet bland unga, i synnerhet före detta kombattanter, sägs ofta innebära en stor risk för fred och stabilitet i Liberia. Trots att regeringen arbetar för ökad yrkesutbildning och korttidsanställningar, så krävs mer resurser för att bemöta arbetslösheten i landet enligt ILO.

Alla anställda, förutom statsanställda och anställda inom statligt ägda företag, har laglig rätt att ansluta sig till fackföreningar utan att diskrimineras av sin arbetsgivare. Lagen om tvångsarbete är generellt svag på grund av avsaknad av resurser för att utföra inspektioner och verkställa påföljder. Tvångsarbete i hem, gruvor och på gatan förekommer, liksom handel för sexuella ändamål. Barn och kvinnor är speciellt utsatta. Mutor vid gränsstationer, brist på resurser och generell korruption inom rättsväsendet hindrar förundersökningar och utredningar av brott som rör människohandel. Regeringen lever inte upp till kraven för bekämpande av sådan handel men ansträngningar görs på området.

Lagen rekommenderar 48 timmars arbetsveckor under sex dagar, med 30 minuters vila mellan var femte timmes arbete. Arbetsveckan kan dock omfatta 56 timmar för serviceyrken och 72 timmar för gruvarbetare. Flera sociala trygghetsregler finns inkluderade i lagen. Arbetsministeriets inspektionsenhet ska undersöka anklagelser om brott mot arbetsvillkoren men är kraftigt underbemannat och böterna som utfärdas är otillräckliga för att fungera avskräckande. Lagen gäller bara anställda inom den formella ekonomin och omfattar därför inte majoriteten av arbetskraften. Det rapporteras att diskriminering baserat på kön, funktionsnedsättning förekommer, liksom av individer med smittsamma sjukdomar.

Liberia har ratificerat sex av åtta av ILOs kärnkonventioner. De två som inte ratificerats är konventionen angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde och konventionen om minimiålder för tillträde till arbete.

Rätten till mark är en komplex fråga i Liberia. Svårigheter att implementera en omfattande lag om rätten till mark anses bland annat bero på personliga förluster för inflytelserika tjänstemän om lagen skulle gå igenom. Regler om hur jordbruksföretag ska agera är otillräckliga och insynen rörande respekten för de mänskliga rättigheterna är låg vilket uppmärksammats i FN:s UPR-dialog om Liberia 2015. I en granskning utförd 2014, visade det sig att nästan alla koncessioner av värdefulla naturresurser som tilldelats av regeringen sedan 2009 inte var förenliga med lagen.

Landrätten och icke-transparent upphandling av mark är en riskfaktor för ökad konflikt, i synnerhet i och med UNMIL:s neddragning.

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Sjukvården är gravt otillräcklig i landet. Det finns inte tillräckligt med sängar och flera inrättningar saknar rent vatten och elektricitet dygnet runt. Det är också en stor brist på vårdpersonal. Ett stort hälsoproblem är diarré, men även sjukdomar som malaria, undernäring och mask är vanliga. Dessa beror ofta på dålig hygien och otillräcklig sanitet och skulle kunna förebyggas med förbättrad förebyggande sjukvård, enligt landets hälsoplan för 2013-2018.

Ebolautbrottet ledde till att övriga sjukdomar underprioriterades och många nekades vård, vilket fick allvarliga konsekvenser. Exempelvis blev vårderna av människor som lever med hiv åsidosatt.

Många orter, i synnerhet på landsbygden, saknar tillgång till grundläggande sjukvård och det finns stora skillnader i distributionen av vårdpersonal i olika regioner. Gravida kvinnor på landsbygden saknar tillgång till kvalificerad vård vilket leder till att mödra- och barnadödligheten är hög.

Mödradödligheten år 2015 var 725 per 100 000 och barnadödligheten var 11 per 100 barn. Enligt WHO är medellivslängden 63 år för kvinnor och 60 år för män.

Stigmatisering av de som överlevde ebola, deras familjer och sjukvårdspersonal som arbetade i behandlingsanläggningar förekommer och

de upplever diskriminering från hyresvärdar, grannar, vårdgivare och arbetsgivare.

Bristen på insyn i hur företag efterföljer de mänskliga rättigheterna har vid tillfällen lett till bristande försiktighetsåtgärder och en kemisk explosion vid palmoljebolaget Sime Darby ledde till allvarliga skador och vattnet förgiftades.

Rätten till utbildning

De utdragna konflikterna i Liberia har påverkat möjligheten till utbildning. Lagen stipulerar att skolan ska vara obligatorisk upp till nionde klass eller tills barnet fyllt 15 år och att skolavgifter inte får förekomma. Avkrävandet de facto på avgifter och bidrag från föräldrar för att deras barn ska få gå i skolan är ett problem, liksom att lagen om obligatorisk skolgång inte efterlevs.

Utbildningsministeriets förslag att utöka partnerskapet mellan privat och offentlig verksamhet inom skolväsendet väckte stora protester från Liberias lärarförbund som ansåg att det var ett steg mot privatisering och utförsäljning av skolan, vilket skulle påverka den lagliga rätten till fri skolgång. Lärarförbundet utlyste lärarstrejk och protester uppstod, där andra frågor, såsom lärarlöner hamnade i centrum.

Regeringen vidtar åtgärder för att förbättra utbildningen i Liberia. Tillförlitlig statistik saknas men inskrivningen till grundskoleutbildningen är mycket låg och barn som avslutar sin utbildning i förtid är hög. Analfabetism är hög. Enligt statistik från 2015 är 52 procent av befolkningen analfabeter.

Vissa regioner upplever nedgång av antal barn i den formella utbildningen på grund av de hemliga sällskapens aktiviteter, vilket uppmärksammats av FN. Regeringen har med hjälp av det internationella samfundet förbättrat barns och kvinnors rättigheter genom att införa ett rättighetsperspektiv och öka budgeten för utbildning. Ebolautbrottet ledde till att skolor stängdes. Många studenter började istället arbeta och flera har fortsatt med detta istället för att gå i skolan även efter att Liberia deklarerats fritt från ebola. Det förekommer även att studenter tvingas betala eller utföra sexuella tjänster för att få sina betyg.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

En majoritet av Liberias befolkning lever under fattigdomsgränsen och cirka hälften lever i extrem fattigdom. Efter fredsavtalet hade Liberia en av världens snabbast växande ekonomier. Landet lamslogs dock av ebolakrisen vilket påverkade människors tillgång till arbete och tjänster.

Livsmedelspriserna ökade drastiskt. Cirka 40 procent av befolkningen lider brist på mat och osäkerheten rörande tillgången på livsmedel är stor.

Bristen på sanitet är stor, i synnerhet i städerna och slumområden, vilket påverkar levnadsstandarden. Ägandet av basala tillgångar såsom madrasser och möbler är lågt, särskilt på landsbygden. Cirka 70 procent har tillgång till vatten, men endast en tredjedel har tillgång till det året runt. Endast cirka 4 procent av befolkningen har tillgång till elektricitet.

Liberia är listad på plats 177 på UNDP:s index för mänsklig utveckling år 2014.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Kränkningar av kvinnors rättigheter är ett stort problem i Liberia. Sexuellt och könsbaserat våld är vanligt, könsstympning utförs och det är få kvinnor aktiva i den politiska sfären.

Förekomsten av våldtäkt och gängvåldtäkt är alarmerande högt och ofta är det minderåriga flickor som utsätts vilket bland annat uppmärksammats i granskningen av Liberia i FN:s universella granskningsmekanism 2015. Få fall går till rättegång, trots en våldtäktslag som ger rätt till en snabb rättegångsprocess. Undersökningar visar att färre än fyra procent av fallen leder till fällande domar, vilket lett till en uppfattning att förövare av sexuellt och könsbaserat våld åtnjuter strafffrihet enligt FN:s studie ”*Addressing Impunity for Rape in Liberia*, 2016”.

Offer för sexuellt och könsbaserat våld blir ofta stigmatiserade och ofta löses dessa brott mellan parterna vilket gör att det rapporterade antalet våldtäkter inte överensstämmer med det faktiska antalet enligt FN. Våldtäkt är olagligt, men inkluderar inte våldtäkt inom äktenskapet. Det görs försök att bekämpa sexuellt och könsbaserat våld, bland annat genom så kallade *One Stop Centers* där kvinnor ska få både medicinsk och rättslig hjälp. Speciella polisenheter

har också skapats. På många platser på landsbygden är medicinsk och rättslig hjälp otillgänglig. Resursbrist har lett till att lagföring av fall av sexuellt och könsbaserat våld uteblir och att polisen inte kan åka till brottsplatsen då de saknar transportmedel.

Liberia har ratificerat Maputoprotokollet, vilket föreslår ett förbud av könsstympning. Trots det förekommer det i en majoritet av regionerna. I ett lagförslag från 2015 om våld i hemmet togs stycket om könsstympning bort av representanthuset. Att ta ställning emot könsstympning kan leda till politiska bakslag, varför det är osannolikt att någon förändring av lagen kommer ske före valet. Lagen har ännu inte antagits.

Trots valet av Ellen Johnson Sirleaf som första kvinnliga demokratiskt valda statschef i Afrika, år 2005, är kvinnors deltagande inom politiken låg på alla nivåer. Kvinnor och män är i teorin lika inför lagen. Kvinnor har laglig rätt att arva land och egendom, är berättigad lika lön för lika arbete, har lika rätt till skolgång och kan äga och driva företag. Trots det fortsätter kvinnor diskrimineras inom flera områden, såsom anställning, lön och utbildning. På landsbygden i vissa delar av landet erkänner inte traditionella ledare kvinnors rätt att äga land eller arva egendom och barnäktenskap är vanligt förekommande.

Individer har rätt att få information om reproduktiv hälsa, men information och familjeplaneringshjälp är svår att tillgodose, speciellt på landsbygden. Tonårsgraviditet och tidiga äktenskap är vanligt förekommande.

Barnets rättigheter

Extrema nivåer av fattigdom, låg andel läskunnighet tillsammans med små ekonomiska möjligheter har gjort att barn i Liberia är utsatta för flera sorters exploatering och de förväntas ofta bidra till hushållets inkomst.

Lagen förbjuder anställning av barn yngre än 16 år. Barnarbete förekommer dock enligt FN inom nästan alla ekonomiska områden såsom illegalt gruvarbete, hushållsarbete och prostitution. Det förekommer att barn förflyttas från landsbygden till Monrovia för att arbeta eller tigga. Föräldralösa barn är mer utsatta för exploatering, inklusive sexuellt utnyttjande. Otydliga regler och brist på resurser leder ofta till otillräcklig implementering av lagarna om barnarbete. År 2015 antogs lagen om anständiga arbetsvillkor i vilken minimilönen stipulerades till 3,5 USD eller

5,5 USD, beroende på om det är ett kvalificerat arbete eller ej (*Rep. Liberia. Decent Work Act* 2015).

Barnmisshandel inom familj, skola och barnhem är vanligt. Lagen förbjuder sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi. Flickor och föräldralösa barn är fortfarande speciellt utsatta för dessa brott. Regleringen av barnhemmen är svag och de har svårigheter att säkra tillräcklig sanitet, medicinsk hjälp och mat. De förlitar sig främst på privata donationer. Trots regeringens och det internationella samfundets arbete att återförena barn med sina familjer efter inbördeskrigen bor många av barnen på gatorna i Monrovia.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Lagen förbjuder etnisk diskriminering, men konstitutionen anger att medborgarskap och landägarskap endast kan ges till personer med ”negroidursprung”. Liberia har 16 etniska grupper. Det rapporteras att dispyter om land och naturresurser mellan dessa leder lätt till sociala och politiska spänningar.

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Det är inte olagligt att vara homosexuell i Liberia men hbtq-rörelsen anser att homosexuella inte åtnjuter samma rättigheter när det kommer till hälsovård och rättvis behandling inom rättsväsendet. Att vara öppet homosexuell i Liberia är förenat med risk. Samkönat sex är förbjudet enligt den liberianska strafflagen paragraf 14.47. Homosexualitet är inte accepterat i samhället i stort. Hbtq-personer utsätts ofta för stigmatisering och blev bland annat beskyllda för ebolaepidemin av det liberianska kyrkorådet. Civilsamhällsorganisationer för hbtq-personers rättigheter är få och utsatta.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Efter oroligheterna i Elfenbenskusten år 2010, sökte cirka 200 000 ivorianer skydd i Liberia. Frivillig repatriering har uppmuntrats av både Liberias regering och FN. Repatrieringen hindrades dock av de stängda gränserna under ebolautbrottet, men har nu successivt fortsatt. I slutet av 2015 uttryckte 11 000 av de 38 000 ivorianska flyktingarna i olika läger att de ville återvända så fort som möjligt, enligt FN:s flyktingkommissariat (UNHCR). UNHCR bedömde att flyktingarna i Liberia i relativt hög grad åtnjuter de

mänskliga rättigheterna. Liberias regering har försett alla barn som fötts i Liberia och bor i flyktinglägret med födelsebevis.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Liberia har en hög andel personer som lever med funktionsnedsättningar. Detta beror till stor del på permanenta skador från inbördeskrigen. Även om det är olagligt att diskriminera människor som lever med fysiska eller mentala funktionsnedsättningar så åtnjuter de inte lika tillgång till offentlig service. Den nationella kommissionen för funktionsnedsättning och ministeriet för hälsa och social välfärd är ansvariga för att skydda rättigheterna för personer med funktionsnedsättningar, men rapporteras inte utföra detta på ett effektivt sätt. Det finns rapporter om diskriminering av personer med funktionsnedsättning i den offentliga utbildningen, med hänvisning till att det inte finns tillräckliga resurser eller utrustning. Den allmänna infrastrukturen i samhället för att säkra rättigheterna för personer med funktionsnedsättningar är bristfällig. De medborgliga rättigheterna, så som möjligheten att rösta respekteras dock generellt.

Ratifikationsläget avseende centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 2004. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats. Det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 2005.

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 2004. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 1976.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1984. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* och det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2004.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1993. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter och det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi har inte ratificerats.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2012.

Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* har inte ratificerats.

Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* ratificerades år 1964. Det tillhörande protokollet ratificerades år 1980.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* ratificerades år 2004.

Regionala instrument

Afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter, *African Charter on*

Human and Peoples Rights (ACHPR), ratificerades år 1982.

Tilläggsprotokollet om kvinnors rättigheter ratificerades år 2007.

Afrikanska stadgan om barnens rättigheter och välfärd, *African Charter on the Rights and Welfare of the Child*, (ACRWC), signerades år 1992.

Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer

Det svenska stödet fokuseras på stärkt demokrati och jämställdhet, ökad respekt för mänskliga rättigheter, förbättrade möjligheter och verktyg för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor samt att värna mänsklig säkerhet och frihet från våld.

Sverige stödjer reformprocesser med fokus på bland annat decentralisering i avsikt att öka förmedling av tjänster till människor som lever i fattigdom både på landsbygden och i städer. Sverige stödjer insatser som bygger kvinnors kapacitet och möjliggör för kvinnor och flickor att engagera sig inom ledarskap och politik. Kvinna till Kvinna är ett exempel på en svenska civilsamhällesorganisation som är delaktig i arbetet att stärka kvinnors roll i det liberianska samhället. Sverige arbetar också för minskad korruption och ökad transparens på central och lokal nivå. Stöd riktas till att stärka Liberias kapacitet för ökad tillgång till rättvisa, samtidigt som civilsammansamhällets aktörer uppmanas att övervaka processer inom säkerhetsinstitutioner och rättsväsendet. En öppen miljö där civilsamhället effektivt kan arbeta och organisera sig är en prioritet för svenskt utvecklingssamarbete, likaså förbättrandet av tillgången till sexuell och reproduktiv hälsoinformation för ungdomar. Insatser görs för att förebygga sexuellt och könsbaserat våld och för upprättelse till individer som utsatts. Barn utsatta för sexuellt och könsbaserat våld uppmärksammas särskilt.

Europeiska Unionen och dess medlemsländer, är bland de största bidragande aktörerna i Liberia. Stort fokus läggs på stöd för god samhällsstyrning, energi, utbildning, decentralisering, säkerhet och rättvisa, arbetsträning, hälsa, vatten och sanitet och stöd till det civila samhället. Stöd ges också för att presidentvalet 2017 ska genomföras rättvist.

I den senaste granskningen av Liberia i FN:s universella granskningsmekanism (UPR) gav Sverige rekommendationer som rörde dödsstraff, könsstympning samt kvinnors och flickors mänskliga rättigheter.